

**KULE
KİTAP**

GYGES VE YÜZÜĞÜ

F. Hebbel

Kule Kitap®

www.kulekitap.com

kitap@matbumedya.com

0850 304 22 03

Yayıncı Sertifika No 28740

Genel Müdür: Emrah Çelik

İşletme Koordinatörü: Muhammed Yurt

Yayın Yönetmeni: Dr. Hakan Özkütükçü

Yayın Koordinatörü: Murat Şerefoglu

Çeviren: Sabahattin Ali

Yayıma Hazırlayan: Hüseyin Özdemir

Mizanpaj Tasarım: Emir Tali

Kapak Tasarım: Emir Tali

1. Basım, İstanbul, Aralık 2024

ISBN: 978-625-6086-20-3

Matbu Ajans / İstanbul

Matbaa Sertifika No: 48138

"Kule Kitap Yayınevi tarafından baskıya hazırlanan eserlerin hukuki sorumluluğu tamamen yazara aittir."

GYGES VE YÜZÜĞÜ

Çeviren
Sabahattin ALİ

F. Hebbel

KULE KİTAP YAYINEVİNİN YAYIN ESASLARI

Kule Kitap:

Sağlam yapıları ve uzun ömürleriyle bilinen kuleler gibi üzerinde yükseldiği entelektüel ve sanatsal değerlerle zamanın yıpratıcılığına direnen, geçmiş ile gelecek arasında kurduğu bağla yarınlar zengin bir miras bırakmayı hedefleyen bir yayınevidir.

Klasikten moderne uzanan kültür vadisinde, okuyucularına zihinsel olarak daha yüksek bir bakış açısı ve estetik beğeni kazandıracak fikir ve sanat eserlerini yayımlamayı amaçlar.

İlkeli yayıncılık anlayışıyla, Anayasa'da belirtilen Türkiye Cumhuriyeti'nin temel niteliklerine ve toplumun değerlerine bağlı kalacak, hiçbir ideolojinin veya politik düşüncenin hizmetinde olmayacaktır.

Bünyesine katacağı eserleri seçerken bunların kendinden sonrakilere kılavuzluk edebilecek, ilham verebilecek, içerikleriyle özgün, dil ve anlatımıyla yüksek kalitede olmasına dikkat edecektir.

Ticari kaygılardan ziyade edebî, sanatsal veya bilimsel değere göre toplumun genel yararına uygun, eğitici, bilgilendirici ve estetik değer taşıyan eserlerin seçilmesine özen gösterecektir.

Farklı bakış açılarına, kültürlere ve dillere yer verecek zengin bir yayın portföyüyle eser çeşitliliğini artırırken bu eserleri ait oldukları kültürde de nitelikleriyle öne çıkmış seçkin eserler arasından seçecektir.

Yayımlayacağı eserlerin her safhasını akademik bir titizlikle takip edecek; dil bilgisi, yazım kuralları, tutarlılık ve anlam bütünlüğü gibi

konularda sıkı bir editoryal süreçten geçmesini sağlarken Türk Dil Kurumunun Yazım Kılavuzu'nda belirtilen esaslar çerçevesinde hareket edecektir. (Tarih konulu eserlerde, özellikle Arap harfli kaynaklarla yapılacak çalışmalarla uyumlu olması açısından, özel isimlerin yazımında ait olduğu dildeki yazılışı esas alınacaktır.)

Yazarlardan intihal ve etik ihlali yapmadıklarına dair yazılı beyan alacak, fikri mülkiyet hakları konusunda hassasiyet gösterecektir.

Her kitabı bir miras olarak yarınlara emanet ederken sıradan kitaplardan ziyade derinlik ve anlam arayan okurlarını entelektüel bir zirve yolculuğuna davet ediyor.

Faydalı olmak dileğiyle...

SABAHATTİN ALİ

25 Şubat 1907 tarihinde Bulgaristan sınırları içerisinde yer alan Gümölcine sancağına bağlı Eğridere ilçesinde dünyaya geldi. Babası Piyade Yüzbaşı Ali Selahaddin Bey, Oflu (Trabzon); annesi Hüsnüye Hanım ise Lofçalıdır (Bulgaristan). Babasının görevi nedeniyle ilköğrenimini Üsküdar, Çanakkale ve Edremit'te; ortaöğrenimini ise Balıkesir ve İstanbul Muallim mekteplerinde tamamladı. Aynı yıl babasını kaybetti (1927).

Bir yıl Yozgat Cumhuriyet İlkokulunda öğretmenlik yaptıktan sonra yabancı dil öğretmeni açığını gidermek amacıyla Millî Eğitim Bakanlığı tarafından Almanya'ya gönderilenler arasında yer aldı. Potsdam ve Berlin'de kaldı (1928-30). Dönüşünde Bursa Orhaneli'de ilkokul, Aydın Ortaokulunda Almanca öğretmenliği yaptı. Bu görevde iken komünizm propagandası yapma ithamıyla Mayıs-Eylül 1931 tarihleri arasında tutuklu kaldı. Sonrasında Almanca öğretmeni olarak atandığı Konya Ortaokulunda devlet büyüklerini hicveden şiirler okuduğu suçlamasıyla yine tutuklanarak Sinop Hapishanesine gönderildi (22 Aralık 1932). Cumhuriyet'in onuncu yılı münasebetiyle çıkarılan affa serbest kaldı. 1934 Eylül'ünde Maarif Bakanlığı bünyesine geri döndü.

Mayıs 1935'te Aliye Hanım'la evlendi. Babasının adını soyadı olarak aldı. Askerlik görevini Eskişehir'de yedek subay olarak tamamladı (Mayıs 1938). Musiki Muallim Mektebinde Türkçe öğretmenliği, Devlet Konservatuarında asistanlık yaptı (1938).

II. Dünya Savaşı münasebetiyle ilan edilen seferberlikte ikinci kez askerlik görevini icra ettiği Sarıkamış'ta *Kürk Mantolu Madonna*'yı kaleme aldı (1939). 1941-43 arasında öğretmenliğin yanı sıra Tercüme Bürosu ve Türk Dil Kurumunda da görev yaptı.

1944'te Türkçü yazar Nihal Atsız ile mahkemelik oldu. 1944 Eylülünde yeniden askere alındı. 1946'da Aziz Nesin'le Marko Paşa'yı çıkardı. Ülkedeki siyasi baskılardan bunalarak yurt dışına kaçmak için kendisinden yardım talep ettiği Ali Ertekin tarafından Kırklareli Bulgaristan sınırında hunharca katledildi (2 Nisan 1948).

Osmanlı Devleti'nin çöküşü, Cumhuriyet'in kuruluşu sürecindeki çalkantılar, iki dünya savaşı ve bu savaşların arasında yaşanan küresel bunalımlar, ailesinin ve şahsi serüvenindeki dramlar eserlerine yansımıştır.

Başlıca Eserleri:

Şiir:

Dağlar ve Rüzgâr (1934).

Hikâye:

Değirmen (1935), *Kağnı* (1936), *Ses* (1937), *Yeni Dünya* (1943), *Sırça Köşk* (1947).

Roman:

Kuyucaklı Yusuf (1937), *İçimizdeki Şeytan* (1940), *Kürk Mantolu Madonna* (1943).

Tercüme:

Max Kemmerich, *Tarihte Garip Vakalar* (1936), Sophokles, *Antigone* (1941), Gotthold Ephraim Lessing, *Minna von Barnhelm* (1942), H.v. Kleist, A.v. Chamisso, E.T.A. Hoffmann, *Üç Romantik Hikâye* (1943), İgnazio Sileno, *Fontamara* (1943), Christian F. Hebbel, *Gyges ve Yüzüğü* (1944). A. Puşkin, *Yüzbaşının Kızı* (1944-Erol Güneý ile birlikte) ¹

¹ Bk. Ramazan Korkmaz, "Sabahattin Ali", *DİA*, C. Ek-2, Ankara, 2019, s. 433-434.

YAYINCININ ÖN SÖZÜ

Sabahattin Ali'nin Türk edebiyatı açısından taşıdığı değer bütün okurlarımızın malumudur. Bu sebeple trajik ölümünün üzerinden yetmiş altı yıl geçmiş olmasına rağmen kendisine ve eserlerine yönelik ilgi artarak devam etmektedir.

Gerek kendi sağlığında gerek vefatından sonra eserlerini yayına hazırlayan yayınevleri Türk kültürüne büyük hizmet etmişlerdir. Onların emeklerini asla küçümsemeden biz de bu kervana katılmak istedik. Eserin ilk baskısı ile sonraki baskıları arasında yer yer tespit ettiğimiz küçük farklılıklar bizi bu konuda biraz daha titizlenmeye sevk etti. Dikkat ettikçe yer yer cümle atlama düzeyine varan eksiklerin, eksiltmelerin(!) ve farklılaş(tır)maların bulunduğu dikkatimizi çekti. İyi niyetle yapılmış bazı sadeleştirmelerde kelime karşılıklarının hatalı verilmesinin ve bazı kelimelerin değiştirilmesinin yazarın üslubuna müdahale sayılabileceğini düşündük. Tespit edebildiğimiz bu eksiklikleri ve hataları ortadan kaldırarak metnin orijinal hâlini ortaya çıkarmaya çalıştık.

İBB Atatürk Kitaplığından temin ettiğimiz *Gyges ve Yüzüğü*'nün Millî Eğitim Bakanlığı (Maarif Vekâleti) tarafından 1944'te gerçekleştirilen ilk baskısını esas aldığımız bu nüshada yazım ve imla hatası olduğunu düşündüğümüz yerlerin haricinde metne müdahale etmemeye çalıştık. Bir iki yerde cümlenin doğru anlaşılmasını sağlamak için yaptığımız müdahaleyi köşeli parantez içinde ve ana metinden iki punto küçük olarak gösterdik.

Öncelikle Sabahattin Ali'nin dilinin sadeleştirmeye ihtiyaç duymadığını söylemek gerekir. Bu sebeple bilhassa genç okuyucularımızın bilemeyeceğini düşündüğümüz kelimelerin anlamlarını dipnotla göstermeyi tercih ettik. Böylece cümle yapılarını bozarak Sabahattin Ali'nin üslubuna müdahale etme ithamından korunmayı amaçladık. Bu bağlamda Sabahattin Ali'nin -cümle başlarında bile- bolca kullandığı “ve” bağlacının, yerini virgüle bırakacak hatta metinden silinecek kadar önemsiz bir unsur olmadığını düşünüyoruz. Kutsal kitaplarda görebileceğimiz “tanrısal” bir üslup olduğu bile iddia edilebilir: “Ve Tanrı ışık olsun dedi ve ışık oldu (Yaratılış 1:3-10).”

Bir iki yerde, birinci veya ikinci baskıda olmayan kısımları yine köşeli parantez içerisinde ve ana metinden iki punto küçük olarak gösterdik. Dipnotla da belirttik.

Kelimelerin yazımında ve noktalama işaretlerinde bugünkü kuralları esas almaya gayret ettik. Fakat az da olsa Sabahattin Ali'nin dönemini yansıtan bazı kelimeleri o günkü kullanımları ile bıraktık. Ayrıca konuşma cümlelerinde yerel ağızlara işaret eden kelimeleri de metinde geçtiği şekilde yazdık.

Dilimize Arapçadan girmiş cami, mevki, mecra gibi bazı kelimelerin ek alması durumunda “y, s” kaynaştırma harfleri alması kuralına dikkat ettik.

“İmek” fiilini çoğu zaman kelimeye bitişik, gerekli gördüğümüz hâllerde kelimedden ayrı yazdık.

Bütün çabamıza rağmen yine de hatadan masun olduğumuzu iddia etmek doğru olmaz. Okuyucularımızın iyi niyetli çabamızı takdir sadedinde varsa hatalarımızı mazur göreceklarını ümit ediyoruz.

Kule Kitap Yayinevi

2024

Birinci Baskı Kapağı

F. HEBBEL

GYGES VE YÜZÜĞÜ

(Gyges und sein Ring)

S. Ali tarafından tercüme edilmiştir.

ANKARA 1944 — MAARİF MATBAASI

HEBBEL'İN HAYATI VE ESERLERİ

I. HAYATI

Christian Friedrich Hebbel; 18 Mart 1813'te, o zamanlar Danimarka'ya ait olan Holstein Dukalığının Dithmarsch mıntıkasındaki¹ küçük Wesselburen kasabasında dünyaya gelmiştir. Babası Duvarcı Klaus Friedrich Hebbel, anası Antje Margarete Hebbel ve kendisi onların ilk çocuklarıydı.

Bu duvarcı ailesinde büyük bir zaruret² hüküm sürüyordu. Beceriksiz, ağır tabiatı yüzünden hayat mücadelesinde muvaffak³ olamayan baba, fıkıralıktan büsbütün huysuz geçimsiz olmuştu. Neşeden kaçır, etrafında sevinç ve kahkahaya tahammül edemez, çocukları için de “Bunlar benim kurtlarım.” derdi. Sanki ruhunun yerini fıkıralık almıştı; hâlbuki oğlunun hatıralarında anlattığına göre aslında iyi yürekli, dürüst, insancıl bir adamdı; karısı, evlenirken çeyiz getirdiği küçük evde bu boğucu havayı mümkün olduğu kadar hafifletmeye, çocuklarına hele en sevdiği Christian Friedrich'e biraz güler yüz göstermeye çalışırdı. Çabucak parlayıp kızma huyunu annesinden alan Hebbel'in sonraları anlattığına göre kadın herhâlde oğlunun ruhuna bir hayli nüfuz etmiş, onun, bu

---

¹ Bölgesindeki

² İhtiyaç, fakirlik

³ Başarılı

zavallı duvarcılık mesleğinden daha iyi birtakım işler tutacağını sezmiş olacaktı.

Dört yaşında iken Hebbel'i mahalle mektebine verdiler. Kendisi *Hayatıma Ait Hatıralar* adlı eserinde bu okulun çok canlı bir tasvirini yapmıştır. Wesselburen kasabası nihayet doğru dürüst bir ilkokula kavuşunca Hebbel de bu okulun Müdürü Franz Christan Dethlefsen'de kendine manevi bir destek buldu; ona karşı duyduğu minnettarlığı da ömrünün sonuna kadar muhafaza etti. Dethlefsen kendi fakir kütüphanesinden yaprakları sararmış birkaç kitabı, okumak için bu en iyi talebesine vermekle onun ruhunun gelişmesine yardım etmişti.

Evdeki zaruret bu arada daha çok artmıştı. Babası evlenirken bir kefalet¹ altına girmiş, bu yüzden şimdi evleri elden gitmişti. Böylece Hebbel ailesi daha sefil bir proleter² hayatına düştü. Herkese düşman kesilen babası; işe yaramayan, sadece hayaller kuran bu oğlunun artık para kazanmaya başlamasını, eve yardım etmesini istiyordu. On iki yaşındaki çocuğu yanında inşaata götürdü, ona orada harç ve taş taşıttı. Fakat 18 İkinciteşrin [Kasım] 1827'de öldü. Dul karısı, kocasının ölüsünü kaldırabilmek için elinde avucunda son kalan şeyleri de satmaya mecbur oldu. Fakat büyük oğlu için babasının ölümü, zorla atılmak iste[n]diği bir cehennemden kurtulmak demektir. On dört yaşındaki Friedrich Hebbel, Dethlefsen'in delaletiyle³ o mıntıkada bir çeşit nahiye müdürü vazifesi gören Mohr'un yanına ayak işleri görmek üzere yerleşti. Burada şimdilik hiç olmazsa açlık korkusu yoktu.

¹ Kefillik, başkasının borcunu üstlenme

² İşçi

³ Aracılığıyla

Hebbel bu işte tam sekiz sene kaldı. Onun istidadını¹ hemen fark eden Nahiye Müdürü Mohr kendisine yazı işleri vermeye başlamış, yavaş yavaş kâtipliğe² kadar çıkarmış fakat mevkisini uşaklıktan ileri geçirmemişti. Hâlâ eskisi gibi arabacı Sievers ile birlikte merdiven altındaki bir aralıkta yatıyordu. Mohr, genç Hebbel'i intizam³ ve dikkat gibi memurluğa lazım olan vasıfları aşılıyarak yetiştiriyor, kütüphanesinden istifade ettiriyor; böylece delikanlıyı sömürmesinin karşılığını ödediğini düşünüyordu. Hebbel zamanla o kadar işe yarar olmuştu ki Mohr asıl kâtibi savmış, kendi memuriyetinin birçok işlerini bile Hebbel'e yüklemiştir. Genç adam böylece insanların türlü işlerini, dolaplarını yakından görüp ibret almak fırsatını elde ediyordu. 1852 de -yetişkin biri olarak- hayatının bu devrinden bahseder ve memurluğu hakkında şöyle der:

“Tabii o zamanlar bunun kıymetini bilmiyor, bugünlerin benim için ileride faydalı neticeleri olabileceğini anlamıyordum; daha yüksek ilim yollarında yetişmek isteğiyle tuttuğum için kendimi adamaklılı bedbaht⁴ hissediyor hatta beni boğan bu vaziyetten kurtulmak için olmayacak maceralara kalkıyor fakat hepsinin boşa çıktığını görüyordum. Kâh meşhur bir muharrirden⁵ yardım diliyor kâh bir tiyatro kumpanyasına⁶ katılmak istiyor kâh genç bir müzisyen ile rastgele dünyayı dolaşmaya karar veriyordum fakat bu teşebbüslerden kimi bir fayda vermiyor, kimi de aşılmaz engellerle karşılaşılıyordu. Zaten büyük, kültür vasıtaları bol bir şehirde yetişen bir insan; kültürün yalnız bayat ve çürük bir şekilde sokulabileceği ufak bir kasabada ilerlemek isteyen bir

-
- 1 Kabiliyetini, yeteneğini
  - 2 Yazıcılığa, sekreterliğe
  - 3 Düzen
  - 4 Talihsiz
  - 5 Yazardan
  - 6 Topluluğuna

ruhun, uyanmakta olan bir istidadın neler çektiğini tasavvur¹ edemez. Tesadüfün buraya sürüklediği her kitap bir hadisedir. Geçici bir esnaf çırağının söylediği bir şarkı, insana o zamana kadar bilmediği büyük bir şairi öğretir. Hatta laterna bile çaldığı şarkıların güftesi dolayısıyla bir ehemmiyet alır. Bu sözlerimi ispat için örneklik bir misal getiriyim: Wesselburen'de hüküm süren kanaate göre Başpapaz'da Goethe'nin *Faust*'u vardı. Gençlerden hiç kimse bu kitabı istemeye cesaret edemiyordu. Çünkü bu adam papa gibi yanına varılmaz biriydi. Böyle bir hazineyi muhafaza ettiği için de gözümüzde iki misli büyüyordu. Bir akşam tanıdıklarımın biri sevinçle '*Faust*'u aldım.' dedi. Bana da vermesini ısrarla rica ettim. Bunun mümkün olmadığını, kitabı kendisinin de başka ellerden bir gece için aldığını, yarın sabah erkenden geri vereceğini çünkü Papaz'ın, yaptığı bir teftişten yarın geri döneceğini söyledi. Birçok şeyler vadettim. İmkânı yoktu, kendisi okumak istiyordu. Nihayet bir teklifte buldum: Kitabı bana verirse onunla beraber sevgilisinin evine gideceğimi söyledim; pek mahcup bir çocuk olduğu için oraya yalnız gitmekten çekiniyordu. Bu teklifimin faydası görüldü, razı oldu. Fakat ben de hiç olmazsa üç saat orada beraber kalmayı kabul ettim. Böylece kitap bir ateş parçası gibi cebimi tutuştururken -saat on bire kadar- o anda beni hiç alakadar etmeyen bu insanların yanında oturdum ancak gece yarısından biraz evvel *Faust*'u okumaya başlayabildim. Ama tahammül etmek ne kadar güç de olsa böyle bütün dünyadan uzak yaşamanın birtakım faydaları da vardı. Hakikaten şimdi devletin -sözüm ona- terbiye müesseselerini yakından gördükten sonra şuna hükmediyorum ki benim zahmetli ve tek başıma yetiştirme tarzımı, herkesin geçtiği o gündelik yol ile değiştirmek istemem..."

Hebbel bu sekiz sene içinde kafaca hayret edilecek bir istiklal² kazanarak yetişti. Şairlik kabiliyeti, bilhassa Uhland'ın ve E.T.A. Hoffmann'ın eserlerini tanıdıktan sonra büsbütün gelişti. İlk şiirlerini o taraflardaki küçük bir gazetede neşretti. Etrafında kendisi-

---

¹ Hayal

² Özgürlük